

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U002635

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 03-07-2025

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Головань Євгенія Андріївна

2. Ievheniia Golovan

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 025

Назва наукової спеціальності: Музичне мистецтво

Галузь / галузі знань: культура і мистецтво

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Музичне мистецтво

Дата захисту:

Спеціальність за освітою: Музичне мистецтво

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 10028

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, буд. 87, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, буд. 87, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18.41

Тема дисертації:

1. Феномен «розширених» технік і «розширеного» фортепіано у просторі авангардного ансамблю
2. The phenomenon of “extended” techniques and the “extended” piano in the context of the avant-garde ensemble

Реферат:

1. У дисертації розглянуто основні проблеми втілення «розширених» фортепіанних виконавських технік і «розширеного» фортепіано в ансамблевій творчості українських, європейських та американських композиторів другої половини ХХ століття. Досліджено специфіку та складнощі сценічного втілення таких технік, проблеми розшифрування нотних позначень, практичного опанування навичок виконання експериментальних прийомів гри на фортепіано, а також нові підходи до авангардного ансамблевого виконавства. «Розширені» фортепіанні техніки проаналізовано як з позицій сучасної та романтичної виконавської традиції, так і в контексті пошуків розширення тембрових і звукових можливостей клавішно-струнних інструментів у процесі їх історичної еволюції. Виявлено закономірності у використанні експериментальних піаністичних технік упродовж усієї історії фортепіанного виконавства, а також різні

підходи до їх практичного втілення. Окреслено найважливіші композиторські техніки й напрями авангарду другої половини ХХ століття в українській, європейській та американській музиці, стисло проаналізовано ансамблеві твори, що становлять найбільший інтерес у межах даного дослідження. Акцентовано увагу на спільному та відмінному в творчості композиторів-авангардистів, їх взаємовпливі та унікальних індивідуальних рисах. У першому розділі дисертації розглянуто термінологічні засади і відмінності понять «розширене» фортепіано та «розширені» техніки гри. Основний ракурс концентрується на обґрунтуванні цих термінів з точки зору практичного виконання. Визначено естетичні та соціальні складові авангарду як нового мистецтва ХХ століття. Здійснено спробу класифікації авангардної музики з точки зору виконавської практики з метою оперативного визначення кількості та складності технічних нововведень, а також з'ясування, наскільки швидко можливо вивчити й освоїти ці новації. Акцентовано увагу на найважливіших проблемах авангардного мистецтва, зокрема на об'єктивних критеріях якості, практичній реалізації та засвоєнні його досягнень, окреслено труднощі виконавського та слухачького сприйняття авангардних експериментів. Виявлено роль камерного ансамблю з фортепіано як експериментального чиннику в розвитку авангардних технік у другій половині ХХ століття. Здійснено короткий огляд композиторських технік і напрямів зазначеного періоду, визначено найважливіші з них у ракурсі модернізації фортепіанної та ансамблевої техніки. У другому розділі дисертації розглянуто фортепіано як об'єкт і суб'єкт композиторської творчості. Представлено історію розвитку та стислу характеристику клавішно-струнних інструментів, проаналізовано деякі конструктивні особливості цих інструментів, важливі для даного дослідження. Особливу увагу приділено модернізації фортепіано у ХVІІІ–ХХ століттях, пошуку оптимальних конструктивних рішень і впровадженню новітніх винаходів, спрямованих на покращення звучання інструмента та розширення його тембрової палітри. Виявлено основні проблеми сценічного втілення ансамблевих творів, у яких використовуються «розширені» техніки, а також окреслено роль фортепіано в таких композиціях. Порушено важливі питання нюансування «розширених» фортепіанних технік, окреслено необхідність дослідження їхніх акустичних властивостей і визначення точної характеристики кінцевого результату. У третьому розділі дисертації здійснено інтерпретологічний аналіз авангардних ансамблевих творів за участі фортепіано Л. Грабовського, А. Караманова, В. Сильвестрова, Є. Станковича та узагальнено особливості використання «розширених» фортепіанних технік у камерно-ансамблевих творах цих композиторів. Подано стислий огляд розвитку української ансамблевої музики ХХ століття, окреслено її засадничі унікальні риси. Таким чином, у дисертаційному дослідженні вперше в українському мистецтвознавстві: 1.З'ясовано термінологічні засади і відмінності понять «розширене» фортепіано та «розширені» техніки гри. 2.Визначено естетичні та соціальні складові авангарду як нового мистецтва ХХ століття. 3.Виявлено роль камерного ансамблю з фортепіано як експериментального базису в розвитку авангардних технік у другій половині ХХ століття. 4.Розглянуто фортепіано як об'єкт та суб'єкт композиторської творчості. 5.Узагальнено особливості використання «розширених» фортепіанних технік в камерно-ансамблевих творах українських композиторів (на прикладі камерно-ансамблевої музики з фортепіано Л. Грабовського, А. Караманова, В. Сильвестрова, Є. Станковича).

2. The dissertation examines the main issues related to the implementation of «extended» piano performance techniques and the «extended» piano in the ensemble works of Ukrainian, European, and American composers of the second half of the 20th century. The research explores the specifics and challenges of the stage implementation of the above techniques, the problems of interpreting notational signs, the practical mastery of experimental piano playing techniques, as well as new approaches to avant-garde ensemble performance. «Extended» piano techniques are analyzed both from the perspective of contemporary and Romantic performance traditions, and in the broader context of expanding the timbral and sonic possibilities of keyboard-string instruments throughout their historical evolution. The study identifies consistent patterns in the use of experimental pianistic techniques throughout the history of piano performance, along with various approaches to their practical application. It also outlines the key compositional techniques and avant garde trends in Ukrainian, European, and American music of the second half of the 20th century. The selected ensemble works of significant relevance to the current study are analyzed succinctly. Particular attention is paid to the common and distinctive

features in the work of avant-garde composers, their mutual influence, and their unique individual characteristics. Special attention is devoted to the music of Ukrainian composers active during 1960s–1980s. The dissertation analyzes key ensemble works by these composers that incorporate «extended» piano techniques and explores the principal challenges associated with their practical implementation. The first chapter of the dissertation examines the terminological foundations of the concept of the «extended» piano and its distinctions from the concept of «extended» playing techniques. The primary focus is on substantiating these terms from the practical performance perspective. Particular attention is given to the most pressing issues of avant-garde art, including objective quality criteria, practical realization, and the assimilation of its achievements. The challenges of performance and audience perception of avant-garde experiments are also outlined. The role of the chamber ensemble with piano as an experimental factor in the development of avant garde techniques in the second half of the 20th century is identified. A brief overview of compositional techniques and trends of the designated period is provided in this chapter, with particular emphasis on those most relevant to the modernization of piano and ensemble techniques. The second chapter of the dissertation considers the piano as both an object and a subject of compositional art. It presents the history of development and a brief overview of keyboard-string instruments, analyzing certain structural features relevant to the present study. Special attention is devoted to the modernization of the piano in the 18th–20th centuries, the search for optimal constructional solutions, and the implementation of inventions aimed at improving the instrument's sound and expanding its timbral palette. The chapter identifies the main challenges of the stage realization of ensemble works involving «extended» techniques, along with the role of the piano in such compositions. The third chapter of the dissertation provides an interpretive analysis of avant garde ensemble works featuring the piano by L. Hrabovsky, A. Karamanov, V. Sylvestrov, Y. Stankovych, and offers a generalization of the specific features of utilizing the «extended» piano techniques in the chamber ensemble works of the aforementioned composers. This chapter includes a brief overview of the development of Ukrainian ensemble music in the 20th century, outlining its foundational and unique characteristics. In this dissertation research, for the first time in Ukrainian art studies: 1. The terminological foundations of the concept of the «extended» piano and its distinction from the concept of «extended» playing techniques have been clarified. 2. The aesthetic and social components of the avant-garde as a new art form of the 20th century have been identified. 3. The role of the chamber ensemble with piano as an experimental basis for the development of avant-garde techniques in the second half of the 20th century has been revealed. 4. The piano has been examined both as an object and a subject of the compositional art. The specific features of the use of «extended» piano techniques in chamber ensemble works by Ukrainian composers have been generalized (based on the chamber ensemble music with piano by L. Hrabovsky, A. Karamanov, V. Sylvestrov, Y. Stankovych).

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Головань Є. А. Новітні підходи до трактування фортепіано в камерно ансамблевій творчості В. Сильвестрова (на прикладі циклу «Драма» для скрипки, віолончелі та фортепіано). Культурологічна думка : збірник наукових праць. Київ : Інститут культурології Національної академії мистецтв України, 2021. No 20. С. 107-114. DOI: <https://doi.org/10.37627/2311-9489-20-2021-2.107-114>
- Головань Є. А. Організація неспецифічної фортепіанної фактури в Сонаті № 3 для віолончелі та фортепіано Євгена Станковича. Слобожанські мистецькі студії : науковий журнал СумДПУ імені А.С.

Макаренка. Суми : Гельветика, 2024. Вип. 2 (5). С. 15-19. DOI: <https://doi.org/10.32782/art/2024.2.3>

- Головань Є. А. «Розширені» техніки гри на фортепіано та їх відтворювання в Тріо для скрипки, контрабаса і фортепіано Л. Грабовського. Про взаємодію мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. праць. Харків : ХНУМ імені І. П. Котляревського, 2025. Вип. 73. С. 52-70. DOI : <https://doi.org/10.34064/khnum1-73.03>
- Головань Є. А. Звуковий образ як конструкційна основа фортепіанної партії у віолончельній сонаті В. Сильвестрова з «Драми» для скрипки, віолончелі та фортепіано. Ювілейна палітра 2020 : до пам'ятних дат видатних українських музичних діячів і композиторів : зб. статей за матеріалами всеукр. конф. Суми : ФОП Цьома С.П. 2021. С. 129-134.
- Головань Є. А. Тріо для скрипки контрабаса та фортепіано Л. Грабовського в аспекті традицій і новаторства. Захід-Схід: культура і мистецтво : матеріали міжнар. науково-творчої інтернет-конф. (ОНМА імені А. В. Нежданової, 24-25 вересня 2021 року). Одеса : Астропринт, 2021. С. 348-350.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0121U107489

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Стахевич Олександр Григорович
2. Oleksandr Stakhevych

Кваліфікація: д.мист., професор, 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, буд. 87, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Зима Людмила Вікторівна

2. Liudmyla Zyma

Кваліфікація: к. мист., доц., 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1403-7571

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової

Код за ЄДРПОУ: 02214254

Місцезнаходження: вул. Новосельського, 63, Одеса, 65023, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури та стратегічних комунікацій України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Безбородько Олег Анатолійович

2. Oleh Bezborodko

Кваліфікація: к. мист., доц., 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7031-4078

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна музична академія України імені П. І. Чайковського

Код за ЄДРПОУ: 02214188

Місцезнаходження: вул. Архітектора Городецького 1-3/11, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури та інформаційної політики України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Коновалова Ірина Юріївна

2. Iryna Konovalova

Кваліфікація: д. мист., доц., 17.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0133-1816

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія культури

Код за ЄДРПОУ: 30036001

Місцезнаходження: Бурсацький узвіз, 4, Харків, Харківський р-н., 61057, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

- Єрмоєнко Андрій Юрійович
- Yeromenko Andrii Yu.

Кваліфікація: к. мист., доц., 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, буд. 87, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Устименко-Косоріч Олена Анатоліївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Устименко-Косоріч Олена Анатоліївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Чистякова Ірина Анатоліївна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна